

ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА АВТОМАТИЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Висвітлено особливості та переваги впровадження локального програмного забезпечення промислових підприємств, його вдосконалення з метою якісного внутрішнього аудиту основних засобів як об'єктів інформаційного процесу, його автоматизації та технічного оснащення. Акцентовано увагу на тому, що при автоматизованій обробці даних в аудиті основних засобів можна використовувати комплексний аналіз капітальних вкладень, амортизаційних відрахувань, власне основних засобів, їх поліпшень та ремонтів тощо

Міжнародні інтеграційні процеси та реформування економіки України обумовлюють необхідність пошуку нових підходів до організації управління підприємством, де поряд з такими її елементами, як аналіз та планування, регулювання та облік, важливе місце займає економічний контроль. Контроль є самостійною функцією управління підприємством, що являє собою систему нагляду та перевірки фактичного стану, а також результативності функціонування керованого об'єкта з метою оцінки ефективності прийнятих управлінських рішень. Особливо важливим при цьому є його незалежність, об'єктивність, достовірність та раціональність проведення перевірки.

На сучасному етапі актуально стоїть проблема автоматизації аудиту. Оскільки усе більше аудитори-практики вбачають затьожність аудиторської перевірки, а тому вважають, що необхідно скоротити строки її проведення не занижуючи якість послуг. При цьому доцільно зробити її техніко-економічне обґрунтування. Необхідно передбачити очікувані вигоди та прибутковість програмних змін та вдосконалень. Називають п'ять стимулів до комп'ютеризації аудиту [7]:

- 1) скорочення штату аудиторів на підприємстві (відділу внутрішнього аудиту);
- 2) підвищення якості проведення аудиторської перевірки;
- 3) глибокий аналіз;

4) краще обслуговування користувачів;

5) швидка реакція на зміни економічної ситуації.

Загалом, питання автоматизації аудиту гостро стоїть в наукових колах. Так, висвітленням даної проблематики займається Кулаковська Л.П., Піча Ю.В., Заварський А., Кирей О., Виграненко В., Михайлов Ю. тощо.

Метою даної статті є обґрунтування необхідності впровадження програмного забезпечення, автоматизованої обробки даних в процесі внутрішнього аудиту основних засобів на промислових підприємствах, комплексного аналізу цілісного потоку інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання.

Інформаційне забезпечення – це певно впорядкована інформація, яка використовується в процесі аудиторської перевірки [6, С.228].

Якщо метою на промисловому підприємстві є автоматизація процесу обробки даних в ході аудиту, то кількісно можна оцінити ефективність капіталовкладень в інформаційні технології як різницю в трудозатратах на отримання потрібної інформації без їх використання та з допомогою ПК. В разі, коли практично підтверджена доцільність таких витрат, то переходять до вирішення інших задач:

– місця та ролі операцій, що автоматизуються, в процесі аудиту;

– чітко з'ясувати, до якої категорії відноситься підприємство за величиною (середнє, мале, велике). Згідно цього критерію, програмне забезпечення аудиту повинно адекватно співвідноситися з масштабами суб'єкта господарювання, оскільки в іншому випадку це може призвести до фінансових невиправданих витрат. Оскільки існує невідповідність для розробки технологій, наприклад, для малих та середніх промислових підприємств. В першому разі достатньо однієї комплексної (узагальнюючої, а можливо і спрощеної) системи, яка може охопити усі ланки аудиторського процесу та обробки його даних, а в іншому – потребує цілого набору програм, так званого інтегрованого програмного забезпечення в розрізі окремих операцій та об'єктів аудиту. Встановлення та розробка раціональних комп'ютерних технологій вимагає тісного взаємозв'язку з бухгалтерським програмним забезпеченням та впровадження локальних комп'ютерних мереж зі створенням єдинної системи автоматичної обробки даних в загальному технічному процесі з центром в службі внутрішнього аудиту.

– з'ясувати, скільки працівників необхідно для аналізу фінансово-економічних процесів та розрахунку показників в процесі автоматичної обробки аудиторських документів;

– встановити та окреслити вимоги до надійності системи обробки даних загалом та безпеки від зловживань та обмеження доступу зокрема.

Оптимально вибране програмне забезпечення повинне бути якомога діючим та функціонально повним, тобто давати можливість вирішувати складні специфічні завдання аудиту в розрізі активів та пасивів з притаманною деталізацією. Наприклад, накопичення по підприємству даних щодо дорогоцінних металів в основних засобах, розрахунки амортизаційних відрахувань за

окремими об'єктами основних засобів, групами вцілому.

Програмне забезпечення аудиту повинно відповідати специфіці діяльності підприємства і основним цілям та задачам, для яких воно створено, тому дві абсолютно однакових автоматизованих системи на практиці не можуть зустрічатися, хоча типовість прослідковується.

Основними вимогами до програмного забезпечення повинні бути її зручність у роботі, гнучкість до технологічних змін виробництва та організаційно-структурних форм, оперативність обробки операцій модифікації (зміни, видалення тощо), якісне оформлення документації, а також, що є важливим – надійність та безпека, як в плані несанкціонованого доступу, так і стосовно аварійних обставин. Крім того, при цілісності та інтегрованості комп'ютерних програм, зважають і на стійкість механізмів відпрацювання транзакцій, що важливо при роботі з мережевими варіантами програмного забезпечення.

Як показує практика, на середніх та великих промислових підприємствах Хмельниччини, при впровадженні програмного забезпечення, фактично відбувається лише зміна технічної бази. Встановлення ПК та відповідних програмних ресурсів відбувається не жваво, а окрім того існує серйозна проблема якісного характеру, адже не достатньо встановити мережеві локальні зв'язки, але й потрібно вміло їх використовувати при внутрішньому аудиті, зокрема, значну увагу приділяють оперативному отриманню інформації стосовно основних засобів, їх стану, руху та ключових показників ефективності використання у виробничому процесі, завантаження потужностей. Тобто проблема автоматизації обробки інформації гостра на сьогоднішній день. Окрім фінансової сторони, існують й суб'єктивні причини неактивного такого поліпшення інформаційної бази. Багато підприємств фактично виживають в умовах великого податкового навантаження,

конкуренції, ледь покриваючи витрати, а тому мислення суб'єктів господарювання щодо поліпшення умов роботи, автоматизації робочих місць, створення та функціонування внутрішньої служби аудиту дещо запізнюється у часі, а подекуди взагалі перевага віддається рутинній ручній роботі радянського періоду.

Стан сьогоденної автоматизації промисловості не можна назвати перспективним, оскільки працюючи поодинокі, в межах своїх повноважень, працівники здебільшого володіють лише певною частиною інформації, яка до керівників доходить несвоєчасно, не в повному обсязі, з певними неточностями тощо. Тобто інформація носить неузагальнюючий характер. Створення на базі підприємства служби внутрішнього аудиту дасть змогу контролювати в системі оперативності за усіма змінами, операціями та процесами, що відбуваються та своєчасно попереджувати існуючі недоліки обліку та аудиту, знижувати ризики, досягати стратегічних планів, а окрім цього існуватиме можливість багатоцільового використання інформації. Звичайно при цьому, навантаження функціональних працівників збільшуватиметься, оскільки виникне необхідність обробки більшого масиву даних та періодичного оновлення і модернізації програмного забезпечення.

Як повелося, оснащення промислових підприємств ПК та програмним забезпеченням пов'язано, по-перше, з бажанням поліпшити інформаційне обслуговування та забезпечити своєчасне одержання даних щодо фактичного становища господарюючої одиниці. Звичайно при цьому виникає також проблема стосовно раціональної організації робочих місць, реєстрації та введення інформації на місцях її виникнення, яка потребує ґрунтовного аналізу та відповідати організаційно-технологічній структурі підприємства.

Також формування всезагального інформаційного потоку в межах

підприємства, що характеризується динамічністю та плинністю, передбачає синхронність виконання обов'язків працівників та їх відповідальне відношення до посадових обов'язків, активне прийняття участі в технологічному процесі збору, висвітлення та надання даних для якісного опрацювання фахівцями.

На промисловому підприємстві можливо розбити технологічний інформаційний процес за специфікою його об'єктів та сегментами діяльності. Такими об'єктами можуть бути: предмети праці, трудові ресурси, засоби праці, продукти праці, фінансові ресурси, загальні результати діяльності (в розрізі фінансової, інвестиційної та операційної діяльності). А щодо сегментів діяльності, то під ними можна розуміти усі види діяльності, якими займається даний суб'єкт господарювання, включаючи основну.

Що стосується, аудиту основних засобів, то при автоматизованій обробці можна застосовувати наступні методологічні підходи: комплексний аналіз капітальних вкладень, основних засобів, амортизаційних відрахувань, поліпшень та ремонтів тощо.

Інформаційне забезпечення аудиту основних засобів може передбачати наступні операції та процеси:

1) зарахування об'єкта на баланс (включає процедури введення та опрацювання відомостей по об'єкту: формування його первісної та справедливої вартості, зазначення техніко-економічних та виробничих характеристик, норм амортизації та вибір методу її нарахування, наявності драгметалів та їх оцінка, кореспонденція рахунків щодо такого основного засобу в розрізі аналітичного та синтетичного обліку, а також документації, яка підтверджує такі процеси (інвентарних карток, описів, актів приймання-передачі тощо);

2) наявність та рух основних засобів в межах підприємства (введення та аналіз даних щодо оновлення матеріально-технічної бази, переміщення основних засобів між підрозділами, дільницями, цехами, внесення

відповідних змін до картотеки стосовно їх наявності, зміни матеріально відповідальних осіб тощо);

3) ремонти та поліпшення (введення інформації щодо витрат, які відносять на витрати поточного періоду чи на збільшення первісної вартості засобів праці, методи та характеристика проведення ремонтних та поліпшувальних робіт, відомості щодо витрачання коштів з інвестиційного фонду, доповнення інвентарних карток тощо);

4) амортизація основних засобів (розрахунок амортизації по об'єктах та по групах, введення інформації щодо сум зносу, формування відеограм розрахунків амортизації по основних засобах).

5) формування зведених даних по рахунках, формування зведених електронних таблиць та відповідний їх аналіз.

Таким чином, на основі основних етапів: формування первинних облікових даних по основних засобах, розрахунку вторинних даних, створенні оглядового матеріалу, оформленні юридичних баз даних, тобто зведеного масиву даних є можливість повного забезпечення аудиту основних засобів та вкладень капітального характеру.

На примислових підприємствах при впровадженні відповідного програмного забезпечення служби внутрішнього аудиту повинні формуватися різні програмні продукти, виходячи з існуючої конфігурації локальної мережі. Найдоцільніше, щоб інформаційні потоки спрямовувалися з робочих місць відділів в службу внутрішнього аудиту, що дозволило б вести в реальному режимі часу з реальними даними контроль діяльності та обліку господарських процесів підприємства.

Оскільки, аудиторська перевірка, зокрема, основних засобів – це кропіткий процес, то виникає потреба в скороченні термінів його проведення за однакової якості та елімінуючи аудиторські ризики. Застосовуючи багатовіконний інтерфейс уже звичного Windows, є можливість в одному вікні

формуванню звіту по журналу господарських операцій за рахунками використання основних засобів.

Працюючи зі спеціальними аудиторськими програмними ресурсами в сфері основних засобів, аудитор використовує різні процедури [4]:

По-перше, чітко окреслюються завдання та їх план, що підлягають виконанню при аудиті з допомогою програмного забезпечення, а також виявляється адекватність реальності використання таких програмних ресурсів; складається графік виконання аудиту основних засобів; терміни його проведення та основних виконавців; з'ясовується потужність та можливості комп'ютерної та іншої обчислювальної техніки тощо.

По-друге, необхідно відібрати та адаптувати стандартні програми та програмні засоби, які потрібні для конкретної аудиторської перевірки основних засобів.

По-третє, безпосередньо здійснюючи перевірку, аудитор повинен порівняти отримані дані з метою їх незмінності, провести тестування матеріально-технічної складової підприємства та на основі існуючої бази даних сформуванню комп'ютерний висновок.

Таким чином, при формуванні на промисловому підприємстві служби внутрішнього аудиту, необхідно ефективно організувати програмне забезпечення, яке б чітко відповідало організаційно-виробничій структурі для того, щоб оперативно контролювати господарську діяльність та облікову роботу на підприємстві, своєчасно виявляти неточності та ухиляти їх. Саме таким є формування локальних мереж на промислових підприємствах, багаторівневих розподільчих систем обробки інформації, а також автоматизоване облаштування робочих місць працівників в сфері бухгалтерського обліку та аудиту. Все це дозволить фахівцям на основі багатопроцесного та багатофункціонального використання ПЕОМ забезпечувати проведення

та втілення великої кількості інтегрованих комбінацій, програм, пакетів, що на правленні на оптимізацію облікового процесу.

Отримання в реальному часі інформації щодо основних засобів дозволить службі внутрішнього аудиту вести безперервний контроль щодо окремих об'єктів засобів праці, їх основних параметрів роботи, амортизації, зносу, понесення витрат на поліпшення та підтримання у робочому стані, капітальних вкаладень тощо. Автоматизація робочих місць бухгалтерів допоможе встановлювати тісні зв'язки з центром у відділі внутрішнього аудиту, а відтак – оздоровити процес управління.

Список використаної літератури:

1. What computers are for? // The Economist. 1994, Jan. 22-28.

3. Заварський А., Кирей О. Методологічні проблеми автоматизації обліку // Бухгалтерський облік та аудит. – №12. – 1994. С.35-39.

4. Кулаковська Л.П., Піча Ю.В. Організація та методика аудиту: Навч. посіб. – 2-ге вид. – Каравелла, 2005. – 560 с.

5. Усач Б.Ф., Душко З.О., Колос М.М. Організація і методика аудиту: Підручник. – К.: Знання, 2006. – 295с.

6. Микитенко Т. Сучасні інформаційні технології обліку та аудиту в управлінні підприємством // Бухгалтерський облік та аудит. – №10. – 2005. – С.12-20.

7. Верига Ю., Деньга С. Захист інформації в комп'ютерних інформаційних системах бухгалтерського обліку // Бухгалтерський облік та аудит. – №5. – 2004. – С.59-65.

8. Івахненко С. Сучасні інформаційні технології управління підприємством та бухгалтерія: проблеми та виклики // Бухгалтерський облік та аудит. – № 4. – 2006. – С.52-59.

ГУМЕНЮК А.Ф. – здобувач Хмельницького Національного Університету, викладач Хмельницького інституту Міжрегіональної Академії управління персоналом